

Светко Ковач, дир

ВБА

Војнобезбедносна агенција (ВБА) представљена је јавности 26. децембра 2003. године, после прве године реформског процеса, који је трајао од 2002. до 2010. године. Тада су дефинисани циљеви и задаци које је требало извршити да би се створила модерна и ефикасна војна контраобавештајна служба.

Десет година рада ВБА повод је за интервју са директором Светком Ковачем, који најпре истиче да су надлежни органи и стручна јавност дали оцену да су постављени циљеви реализовани и да Војнобезбедносна агенција данас функционише у складу са највишим европским и светским стандардима.

■ *Који је најважнији резултат реформе војне службе безбедности?*

– То је пре свега потпуно уређен нормативно-правни оквир, са модерним решењима која омогућавају висок ниво оперативности и ефикасности. С друге стране, развијени су и поштују се механизми заштите људских права и слобода, као и механизми надзора и контроле рада Војнобезбедносне агенције.

Унапредили смо методологију селекције и пријема кадра у Војнобезбедносну агенцију, као и њихово школовање и усавршавање за обављање сложених задатака.

У последњих десет година, Војнобезбедносна агенција опремљена је савременим оперативно-техничким средствима, што нам омогућава да се успешно супротстављамо савременим претњама систему одбране.

Војна служба безбедности је током историје мењала не само називе, него и своју суштину, од Контраобавештајне службе (КОС), Органа безбедности ЈНА и Органа безбедности ВЈ, Војне службе безбедности СРЈ до Војнобезбедносне агенције, као најмодернијег облика организовања

Значи сигурност

■ *За протеклих десет година мењао се нормативни оквир. Који су закони донети у оквиру реформског процеса?*

– Закон о службама безбедности СР Југославије из јула 2002. године био је полазна основа реформског процеса. На основу тог закона, Војна служба безбедности измештена је из Генералштаба у Министарство одбране. Први пут у историји служби безбедности уведено је да се посебни поступци и мере примењују по одлуци суда. Уведени су и веома прецизни механизми надзора и контроле рада служби безбедности. Такође је значајно да су, после скоро пола века, раздвојене војнополицијска и контраобавештајна функција.

Закон о основама служби безбедности Републике Србије из 2007. године уредио је механизме управљања, координације и контроле служби безбедности. Тим законом су прецизиране надлежности и начин рада Бироа за координацију рада служби безбедности, чиме је постигнут висок ниво усклађености и рационалности рада служби безбедности.

Конечно, Законом о ВБА и ВОА, који је донет 2009. године, први пут у историји служби на транспарентан начин дефинисани су посебни поступци и мере, процедуре одобравања и примене, контроле примене мера и коришћења података добијених на тај начин.

■ *Ове године су вршене измене и дојуне Закона о ВБА и ВОА. Шта је суштина тих измена?*

– Према Закону о ВБА и ВОА, приступ задржаним подацима теле-

комуникационих оператера или такозвани листинг, оствариван је на основу налога директора ВБА, уз прецизно разрађене услове, процедуре и могућности да се увек може остварити увид и тачно утврдити ко је приступао, када и којим базама.

Када је Уставни суд оспорио ову одредбу и донео пресуду да се та мера може примењивати искључиво на основу одлуке суда, предложи смо, заједно са правосудним органима, решење како би то што мање утицало на ефикасност нашег рада, посебно на поступања у хитним случајевима.

Морам да кажем да процедуре које су уграђене у нова законска решења функционишу много боље него што смо очекивали.

■ *Код грађана и даље постоји страх да службе нарушавају њихову приватност. Да ли имају разлога да се плаше?*

– Мислим да нема разлога за страх. Да би суд одобрио мере, потребно је да им у писаном облику образложимо основ сумње и разлоге због којих је неопходно да се те мере примене према конкретном лицу. Постоје разрађене процедуре одо-

бравања и примене тих мера, које подразумевају учешће већег броја лица у ланцу одлучивања и примене. Свако од њих зна да примена тих процедура подразумева одговорност и санкције.

И, што је најважније, уколико неко покуша да примењује мере изван ових процедура, савремена техничка средства региструју примену посебних мера, што контролним органима омогућава да утврде да ли је било случајева привременог нарушавања правилности мимо одлуке суда.

Овде желим да нагласим и принципе супсидијарности и сразмерности у примени овлашћења, који подразумевају примену мера надзора само у случајевима када се конкретан проблем не може решити применом стандардних метода и само према особама за које је то неопходно, што такође подлеже контроли.

У оквиру подношења извештаја Одбору за контролу служби безбедности, сем осталог, два пута годишње достављамо податке о броју мера, броју лица према којима су примењиване те мере, као и о разлозима њихове примене.

ХРОНОЛОГИЈА

У свом 67 година дугом постојању војна служба безбедности променила је неколико назива:

- Контраобавештајна служба, познатија као КОС, постојала је од 1946. до 1955. године.
- Органи безбедности ЈНА – од 1955. до 1992. године.
- Органи безбедности ВЈ – од 1992. до 2002. године.
- Војна служба безбедности СРЈ – од 2002. до 2003. године.
- Војнобезбедносна агенција Републике Србије – промовисана је 26. децембра 2003. године, а званично је почела са радом под тим именом 1. јануара 2004. године.

ВИСОКА ОЦЕНА

Одбор за контролу служби безбедности, 24. децембра, усвојио је Извештај о раду Војнобезбедносне агенције од 1. априла до 1. октобра 2013. године. Чланови Одбора оценили су да је извештај Војнобезбедносне агенције свеобухватан и да на целовит и квалитетан начин пружа увид у рад и резултате које је Војнобезбедносна агенција остварила у извештајном периоду.

Чланови Одбора за контролу служби безбедности позитивно су оценили професионално поступање и рад припадника Војнобезбедносне агенције на остваривању приоритетних задатака и нагласили пуну подршку њиховом даљем ангажовању на реализацији тежишних задатака безбедносне и контраобавештајне заштите Министарства одбране и Војске Србије, као и у супротстављању организованом криминалу и корупцији.

■ *Одбору за контролу служби безбедности поднели сте извештај о раду у другом полугодју ове године. Шта чини садржај тог извештаја?*

– Осим образлагања броја и основности примене посебних поступака и мера тајног прикупљања података и ефеката тих мера, чланове Одбора упознајемо са најважнијим безбедносним и контраобавештајним проблемима које смо решавали у извештајном периоду, као и са другим најзначајнијим питањима рада Агенције, као што су финансирање, логистичка подршка, кадрови, резултати рада унутрашње контроле и тежишни задаци и планови рада за наредни период.

Пре подношења усменог извештаја, Одбору за контролу служби бе-

збедности достављамо писмени извештај, који чланови Одбора проучавају и на основу тога постављају питања и траже допунска објашњења.

■ *Каква је сарадња и координација рада служби безбедности?*

– У ранијем периоду, у безбедносно-обавештајној заједници Републике Србије постојао је озбиљан проблем зато што није било тела које би координисало и усклађивало рад служби безбедности. На основу Закона о основама уређења служби безбедности из 2007. године, формиран је Биро за координацију рада служби безбедности, што је унапредило и сарадњу и ефикасност служби.

Мислим да је данас та сарадња на високом нивоу и да значајно доприно-

си ефикасном решавању безбедносних проблема и очувању националне безбедности Србије и свих њених грађана.

■ *Поново је актуелно отварање досијеа служби безбедности. Какав је Ваш став у вези са њим?*

– Војнобезбедносна агенција сукцесивно од 2006. године предаје Војном архиву грађу која је старија од тридесет година. Реч је о значајним документима, чијим коришћењем истраживачка и стручна јавност може значајно да осветли поједине историјске периоде и улогу служби безбедности или војске уопште у њима.

Војнобезбедносна агенција чува одређени број досијеа, који такође представљају значајан извор корисних података и због тога подржавамо све иницијативе за доношење закона о досијеима и њиховом отварању у складу са законом.

■ *У прошлом периоду посветили сте јакну бољу комуникацију са јавношћу и унапређењу свог визуелног идентитета?*

– Јавност је један од значајних инструмената контроле служби безбедности и због тога смо опредељени да јој омогућимо да остварује ту своју функцију.

РИЗИЦИ И ИЗАЗОВИ

Највећи изазови били су проблеми који су настали као последица једнострано проглашене независности Косова и Метохије и, у вези са тим, праћење и онемогућавање претњи дуж административне линије и на југу централне Србије. Један од наших приоритета била је заштита јединица и база у Копненој зони безбедности.

Извршавање задатака у оквиру сарадње са Хашким трибуналом био је један од значајнијих безбедносних проблема. Уложили смо много напора да докажемо да се нико од хашких оптуженика није крио у војним објектима и да припадници Војске Србије нису ни на који начин били укључени у њихово скривање.

Војнобезбедносна агенција је у протеклом периоду открила, прикупила квалитетне доказе и поднела кривичне пријаве против две организоване криминалне групе. Чланови тих група осуђени су за кривична дела злочиначког удруживања и друга тешка кривична дела, а спречена је и велика материјална штета.

Корупција је у једном периоду представљала значајну безбедносну претњу. Већи број лица је осуђен због ове делатности, што је имало превентивну функцију, тако да данас корупција у систему одбране представља низак ниво претњи.

Откривено је и спречено неколико случајева покушаја наступа страних служби према припадницима Министарства одбране и Војске Србије, што се због специфичности и осетљивости не представља у јавности.

У односу на ранији период, организовани криминал и корупција представљају знатно нижи ниво претње систему одбране. Најважније обавезе према Хашком трибуналу су завршене, иако су и даље остале обавезе које се односе на ратне злочине на просторима бивше Југославије.

Остале претње су и даље актуелне, с тим што су се појавиле и неке нове, као последица измењеног безбедносног окружења. Пре свега мислим на сајбер претње, што ће захтевати да нам информациона, односно сајбер безбедност, буде један од приоритета у наредном периоду.

Поводом десет година рада под новим именом, Војнобезбедносна агенција је организовала свечаност у Великој ратној сали старог Генералштаба, на којој је у знак захвалности за подршку и помоћ ВБА у извршавању сложених и одговорних задатака, директор агенције Светко Ковач доделио плакете високим државним и војним званичницима, међу којима и начелнику Генералштаба Војске Србије генералу Љубиши Диковићу, представницима безбедносно-обавештајне заједнице и судске власти, тела за надзор и контролу рада служби безбедности, као и независним државним органима, са којима је током протеклих десет година остваривала успешну сарадњу.

Говорећи о значају јубилеја ВБА, министар одбране Небојша Родић подсетио је на значај реформи у протеклом периоду, изражавајући велико

задовољство чињеницом да се данас остварује, пре свега, цивилна контрола рада службе.

– Драгоцена је и сарадња са невладиним сектором, за коју мислим да у наредном периоду треба да буде агресивнија и интензивнија. Парламентарна контрола је уствари транс-

паратност, ма колико то изгледало контрадикторно самом бићу постојања ВБА – истакао је министар Родић.

Поздрављајући присутне директор Светко Ковач истакао је да је војна служба безбедности започела реформе оптерећена наслеђем прошлости, а било је изражено и неповерење

не само јавности, него и политичких елита. Од промоције, 2003. године, до данас, ВБА је, уз спровођење реформи, решавала актуелне безбедносне проблеме у Србији, израстајући у модерну и добро организовану војну контраобавештајну службу.

Војнобезбедносна агенција је од 2010. године изменила свој визуелни идентитет и значајно осавременила и унапредила свој однос према јавности. У јулу 2010. најпре је представљен нови знак ВБА, на којем доминирају симболичне боје – тамноцрвена, сребрна и златна, као и симболи двоглавог орла, оцила, круне и крста, који симболизују заштиту суверенитета и националних интереса. Тада је усвојена и нова службена легитимација припадника ВБА.

У септембру 2010. године ВБА је поставила веб-сајт, са првенственим циљем да информише јавност о актуелним догађајима у свом раду. Сајт је одмах изазвао велико интересовање јавности, а до сада му је приступило око милион и по корисника интернета.

■ *Монографија „Војна служба безбедности у Србији“ представља још један начин на који се Војнобезбедносна агенција представила јавности?*

– У јуну ове године промовисали смо монографију „Војна служба безбедности у Србији“, којом желимо да

читаоцима приближимо време и околности у којима су се појавиле безбедносна и контраобавештајна делатност, организационе облике у којима је постојала војна служба безбедности од почетка 19. века до данас, а нарочито проблеме са којима се суочавала и које је решавала у разним историјским периодима.

Монографију чини посебно интересантом то што смо на тај начин отворили врата јавности за до сада необјављена документа из Архива ВБА, на основу којих смо описали неке

од најзначајнијих тајних операција које је служба водила од времена Краљевине Југославије до 1999. године.

За нас је нарочито значајно то што је монографија изазвала велико интересовање, што потврђује податак да је први тираж распродат већ десетак дана након што је књига објављена, због чега се издавач Медија центар „Одбрана“ одлучио за друго издање. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

МУЛТИМЕДИЈАЛНИ МУЗЕЈ

У нашем представљању јавности значајно је и отварање мултимедијалног музеја Војнобезбедносне агенције, поводом Дана ВБА, 12. новембра 2010. године, у којем су представљени вредни документи из Архива ВБА, од времена Карађорђа и Милоша, преко КОС-а, Озне и Органа безбедности, до данас, и експонати које јавност до тада није имала прилике да види. Јавности су први пут приказана нека оперативно-техничка средства која је војна служба користила током свог постојања.

Можда најинтересантнији део овог путовања кроз историју војне службе безбедности представљају најважнији случајеви обавештајног деловања појединих припадника војске за стране службе, који осликавају неке преломне историјске догађаје и безбедносно-политичке прилике у којима су се догодили.